

УДК 327.51:[355.02:623.45]5-13

ЯДЕРНА ЗБРОЯ ЯК ЧИННИК МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН В ПІВДЕННІЙ АЗІЇ

Теленко О. М.

Кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і дипломатичної служби, Львівський національний університет імені Івана Франка.

Анотація. Охарактеризовано історію та причини появи ядерної зброї в Південній Азії. Досліджено політику Індії та Пакистану в сфері ядерних озброєнь, особливості створення зброї масового знищення у цих країнах, проаналізовано можливі наслідки ядерної війни в регіоні.

Індія і Пакистан рухаються по шляху нарощення ядерного потенціалу. Обидві держави провели підземні ядерні випробування в 1998 р. Кожна держава має свої причини збільшення ядерної зброї. Для Індії це складні відносини з Пакистаном і Китаєм, бажання посилити вплив на Непал, Бангладеш, Шрі-Ланку, стати не лише регіональним, а й глобальним лідером. Пакистан прагне добитися паритету з Індією у військовій сфері і посилення авторитету серед мусульманських держав. У січні 2014 р. Індія мала приблизно 90-110 ядерних боєголовок, Пакистан – 100-120. Важливу роль у прийнятті рішень щодо ядерної зброї відіграють військові. Міжнародне співтовариство з тривогою слідкує за нарощенням ядерних озброєнь. Адже повної гарантії, що загострення відносин між двома країнами не переросте у ядерний конфлікт неможливо дати.

Ключові слова: Індія, Пакистан, Південна Азія, ядерна зброя, ядерні випробування, ядерний потенціал, ядерна війна.

Постановка проблеми. Проблема нерозповсюдження ядерної зброї обговорюється від часу появи останньої в другій половині 40-х років ХХ ст. Хоча порівняно з періодом «холодної війни» кількість ядерної зброї у світі зменшилась, держави, які володіють ядерним арсеналом, не поспішають повністю його позбутися. Окрім п'яти офіційних членів ядерного клубу – США, Росії, Великої Британії, Франції та Китаю у світі з'являються нові країни, які володіють зброєю масового знищення або спроможні її створити. Деякі країни вважають її важливою гарантією своєї національної безпеки і державного суверенітету. Серед них – Індія і Пакистан, неофіційні ядерні держави, потенціал військових можливостей яких зростає надзвичайно швидкими темпами. З одного боку, ядерна зброя є елементом системи стримування війни у Південній Азії, а з іншого – створює вибухо-небезпечну ситуацію в регіоні. Актуальність теми зумовлена дискусією в наукових і політичних колах щодо проблеми розповсюдження ядерної зброї у світі, й зокрема в Південній Азії.

Мета статті – з'ясувати роль ядерного чинника в Південній Азії та проаналізувати значення ядерних озброєнь для реалізації зовнішньої політики Індії і Пакистану.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Політика Індії і Пакистану в ядерній сфері привертає увагу багатьох науковців сучасності. Її висвітлювали такі українські дослідники, як В. Вишньов, О. Позняк, О. Шевченко, О. Шелейко, І. Ястремська. Проблему нерозповсюдження ядерної зброї в Південній Азії досліджували й зарубіжні вчені – Б. Нарбаєв, П. Топичканов, С. Хан, І. Хохлов, Б. Чакма та ін.

Основні результати дослідження. Державами-лідерами в Південній Азії є Індія і Пакистан, політичний статус, військова та економічна потуга яких останнім часом суттєво зросли. Хоча ці країни мають спільну історію у складі Британської імперії, чинників, що роз'єднують їх, значно більше, ніж таких, що їх об'єднують. Від часу поділу Британської Індії відносини між двома державами були складними. Періоди відносного спокою чергувалися з кривавими індійсько-пакистанськими зіткненнями. Серед них – війни 1947-1949 рр. і 1965 р. за приналежність штату Джамму і Кашмір; війна 1971 р., пов'язана з боротьбою за незалежність держави Бангладеш; конфлікт 1999 р. на індійсько-пакистанському кордоні в районі округу Каргіл. Крім цього, Індія і Пакистан пережили величезну кількість дрібних сутичок. Від відносин цих держав значною мірою залежить майбутнє не лише Південної Азії, а й усього світу.

Конфліктогенний потенціал Південної Азії підсилюється тим, що Індія та Пакистан володіють ядерною зброєю, а також розташовані в безпосередній близькості до субрегіону Китаю – потужної ядерної держави, яка дедалі більше претендує на роль не лише регіонального, а й світового лідера. На відносинах між Індією та Китаєм відбулися прикордонні війни 1962, 1967 і 1987 рр. Сьогодні під окупацією Китаю залишається низка прикордонних територій у Кашмірі та на півночі індійського штату Аруначал-Прадеш. І хоча тепер між державами спостерігається відносна нормалізація відносин, територіальне питання може спровокувати в майбутньому новий виток напруження.

Від часу появи ядерної зброї у світі й атомних бомбардувань Хіросіми та Нагасакі в 1945 р., здійснених збройними силами США, ядерна політика Індії характеризувалась подвійними стандартами. З одного боку, ця країна виступала з ініціативою загального ядерного роззброєння і заборони випробувань, а з іншого – не приєдналась до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) 1968 р., вважаючи його дискримінаційним щодо держав, які не мають цього виду зброї, і таким, що поділяє держави на ядерні та неядерні. Індія дуже швидко стала «пороговою» державою, ввівши в експлуатацію в 1969 р. першу атомну електростанцію, а згодом, 1974 р., переступила через ядерний поріг, здійснивши ядерне випробування і видавши його за «мирний» вибух.

Пакистан – основний конкурент Індії в регіоні, також працював над нуклеаризацією своєї держави. Він услід за Індією не приєднався до ДНЯЗ. У 1971 р. здійснено запуск першої пакистанської АЕС, а 1987 р. Пакистан уже володів достатнім технічним і науковим потенціалом для проведення ядерних випробувань за наявності політичної волі керівництва країни.

11 і 13 травня 1998 р. Індія провела підземні ядерні випробування на полігоні Покхаран. Як зазначалося в листах, розісланих прем'єр-міністром Індії Аталом Біхарі Ваджпаї 177 лідерам держав, необхідність здобуття Індією ядерної зброї була зумовлена загрозою з боку сусідів, тобто Китаю, «офіційної ядерної держави біля наших (індійських – О. Т.) кордонів, що здійснила акт збройної агресії у 1962 р.», і Пакистану, «прихованої ядерної держави», яка тричі напала на Індію [4]. Уже на третій день після вибухів на індійському полігоні розвідувальні супутники США зафіксували на пакистанському полігоні Чагаї приготування до аналогічних випробувань. Вони були здійснені 28 і 30 травня 1998 р. У заяві Міністерства закордонних справ Пакистану від 29 травня 1998 р. йшлося про те, що необхідність ядерних вибухів продиктована прагненням зберегти національну безпеку, суверенітет і територіальну цілісність країни, а також досягти військово-політичного паритету в Південній Азії [2, с. 3].

Ядерні випробування в Індії та Пакистані серйозно вплинули на долю ДНЯЗ і глобальну політику в ядерній сфері, адже ці держави за умов, що склалися, «не зможуть ні

приєднатися до договору (про нерозповсюдження ядерної зброї – О. Т.) як ядерні держави, ні неможливо буде проігнорувати нові реалії, що виникли в результаті цих випробувань» [12, с. 1]. І справді, ДНЯЗ не передбачає розширення кола держав, які володіють ядерною зброєю. Крім цього, долучення Індії та Пакистану до «ядерного клубу» могло б спровокувати аналогічні прагнення «порогових держав», які ще більш непередбачувані, ніж ці дві країни, щодо застосування ядерної зброї.

Перехід ядерного порога Індією зумовлений низкою чинників. Ядерна зброя потрібна їй для того, щоб протистояти Пакистану, адже дві держави воювали між собою декілька разів через територіальні суперечності, а спір щодо того кому має належати штат Джамму і Кашмір і сьогодні ще не наблизився до розв'язання. Нові загострення відносин між цими двома країнами, мабуть, неминучі в майбутньому. Серед загроз своїй безпеці Індія розглядає Китай – ядерного сусіда, який є стратегічним союзником Пакистану. Так, 2009 р. міністр оборони Індії Аракапарамбіл Ентоні навіть заявляв про те, що індійські збройні сили мусять виходити з того, що головну загрозу для Індії становить не лише Пакистан, але й Китай [3]. Індія намагається посилити свій військовий потенціал за рахунок ядерної зброї задля забезпечення свого лідерства на півострові та контролю таких держав субрегіону, як Непал, Бангладеш, Шрі-Ланка. Крім цього, Індія прагне здобути статус не лише великої регіональної, але й глобальної держави і отримати постійне місце в Раді Безпеки ООН. Індійському уряду не подобається особливий статус країн «ядерної п'ятірки», які є постійними членами Ради Безпеки і які «не хочуть, щоб інші країни створювали ядерну зброю, хоча самі володіють нею і не бажають скорочувати свої арсенали» [4].

Підстави для накопичення ядерного потенціалу бачить і Пакистан. Так, зброя масового знищення виступає засобом залякування сусідньої Індії. Оскільки Пакистан відстає від Індії за усіма іншими військово-тактичними показниками, наявність ядерної зброї та засобів її доставки допомагає йому добитися паритету у військовій галузі й отримати гарантії стримування Індії від нападу. Проведення ядерних вибухів зміцнило політичний авторитет Пакистану в мусульманському світі, адже він став першою ісламською державою, яка володіє ядерною зброєю. Пакистан, на відміну від Індії, не має амбіційних планів щодо постійного членства у РБ ООН і не прагне стати глобальною державою. Його мета – посилити свій вплив серед мусульманських країн.

Ядерна зброя Індії створена на потужній науковій базі. Ця країна опановує ракетно-ядерні технології самостійно. В Індії працюють енергетичні наукові центри, радіохімічні заводи, що можуть виробляти збройний плутоній, ядерні енергетичні реактори [6]. Ядерний потенціал Пакистану розвивається завдяки технічній і фінансовій допомозі Китаю, Саудівської Аравії, Північної Кореї та низки західних країн.

Точна інформація про ядерний потенціал Індії та Пакистану відсутня. Згідно з підрахунками Стокгольмського міжнародного інституту дослідження миру, станом на січень 2014 р. Індія володіла приблизно 90-110 ядерними боеголовками, а Пакистан – 100-120 [10]. Небезпека полягає в тому, що на відміну від офіційних країн-членів ядерного клубу, ці держави нарощують ядерний потенціал.

Боротьба за лідерство у Південній Азії спонукає Делі та Ісламабад до накопичення збройних сил. Оскільки території Індії та Пакистану суттєво відрізняються за площею, вони мають різні умови для розташування військової техніки. Індія має ширші можливості для розташування військових об'єктів зважаючи на свою велику територію, а ось Пакистан буде їх досить близько від індійського кордону.

На випадок війни з Пакистаном Делі розробив особливий тактичний план за назвою «холодний старт», який дає змогу індійським збройним силам завдати швидкої поразки па-

кистанській армії та прикордонним регіонам ще до того як Ісламабад зможе повністю мобілізуватися. Армія Пакистану, яка змушена захищати дуже довгий кордон з Індією і не має достатніх сил, щоб зробити це адекватно, боїться такої стратегії. При цьому індійське керівництво заперечує існування особливого сценарію ведення війни проти сусідньої країни, що ще більше ускладнює обговорення держав у військовій сфері [11].

За кількістю військовослужбовців армія Індії найбільша в субрегіоні й одна з найбільших у Азії, поступаючись лише армії Китаю. Беручи приклад з останнього, Індія постійно збільшує свій військовий бюджет. Крім цього, Індія активно закуповує найсучаснішу військову техніку. Оскільки суперником Індії є не лише Пакистан, але й Китай, то вона працює не лише над якістю ядерної зброї, але й над її дальністю. Індійські ракети здатні долетіти до будь-якого району Пакистану та більшої частини території Китаю.

Нарощування ядерної зброї в регіоні тривожить міжнародну спільноту. Як зазначає дослідниця С. Хан, «захід давно побоювався, що криза у відносинах між Індією і Пакистаном, що триває, перетворить Південну Азію на осередок ядерного напруження» [9, с. 113]. Хоча сьогодні в субрегіоні фактично склалася система ядерного стримування, немає гарантій, що відносини між двома державами не переростуть у відкрите протистояння із застосуванням ядерної зброї, адже вони вже опинилися на межі її локального використання. У 2001-2002 рр. відбулося серйозне загострення відносин Делі та Ісламабаду через неврегульоване кашмірське питання. Тоді три чверті сухопутних військ Індії та майже всі сухопутні сили Пакистану були стягнуті до спільного кордону, а дві держави відкрито заявляли про можливість завдання взаємного ядерного удару. Це був перший в історії відкритий конфлікт між ядерними державами, який мав обмежений характер.

Задля уникнення ядерної війни в Південній Азії міжнародна спільнота мусить переконати Делі та Ісламабад у необхідності приєднатися до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (1968 р.) та Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань (1996 р.). Однак засоби впливу в таких питаннях обмежені економічними санкціями, за допомогою яких навряд чи можна досягти бажаного результату. Вони вже були застосовані проти Індії та Пакистану 1998 р. США та Японією за порушення режиму нерозповсюдження. Індія постраждала від них несуттєво. Пакистан відчув на собі їх тягар значно сильніше ніж його регіональний конкурент, але не настільки, щоб відмовитись від своєї ядерної політики.

Повної гарантії, що подальше загострення відносин між Індією та Пакистаном не переросте у ядерне зіткнення, неможливо дати. Якщо індійські збройні сили перейшли б пакистанський кордон, то цілком очевидно, що Пакистан міг би вдатися до використання ядерної зброї у відповідь. Крім цього, одна із сторін може завдати ядерного удару, випадково здійснивши ядерний пуск. Сьогодні така ймовірність досить низька, оскільки ядерні сили не підтримуються в бойовій готовності. Щоб привести систему в стан боєздатності, їм потрібно в різних випадках від 10 годин до тижня. Однак, якщо у разі навчальних або ескалації конфлікту боєготовність ядерних сил зросте, шанси спонтанного використання ядерної зброї збільшаться. Не можна виключати й таку ймовірність, що якщо конфлікт Індії та Пакистану зайде надто далеко, то сторони використають останній доказ: ядерну зброю [1].

Важливу роль у прийнятті рішень щодо використання ядерної зброї відіграють військові. Особливо потужним є такий вплив у Пакистані. Хоча законодавчо пріоритет у контролі за «ядерною кнопкою» належить прем'єр-міністру, фактично всі рішення, які стосуються зброї масового знищення і засобів її доставки, приймають військові. Велика увага в атомній галузі приділяється кадровій політиці. Щоб запобігти потраплянню ядер-

ної зброї до рук терористичних організацій, військових працівників для охорони ядерних об'єктів добирають дуже ретельно. Дослідник І. Хохлов пише, що вона складається головним чином із офіцерів з провінції Пенджаб, які, як вважається, піддаються меншому впливу ісламістської пропаганди й менш пов'язані з релігійними екстремістами. У службі безпеки майже немає пуштунів, оскільки вони значною мірою піддаються впливу пропаганди Талібану. Крім цього, в Пакистані діє спеціальна програма, у межах якої кожного працівника у сфері охорони ядерних матеріалів перевіряють на наявність симпатій до ісламістів, зв'язків за кордоном, особистих проблем, зловживання наркотиками і алкоголем тощо [5]. В Індії контроль військових над «ядерною кнопкою» менший. Останнє слово щодо використання ядерної зброї належить прем'єр-міністру, однак проект рішення подає особливий комітет, який складається як із військових, так і з цивільних осіб.

Позаяк Південна Азія є густонаселеним субрегіоном, навіть обмежений обмін ядерними ударами означатиме загибель декількох мільйонів людей протягом перших секунд після атаки і ще близько ста мільйонів – у перші дві-три доби після неї. Усього ж від радіоактивного зараження місцевості й інших чинників глобального екологічного та гуманітарного лиха щомісячно гинули б 10-20 млн. осіб [1]. Багато людей загинули б не лише безпосередньо від впливу ядерної зброї, але й від паніки та хвороб, пов'язаних із низьким рівнем медичного обслуговування та санітарними умовами, ускладненими гарячим кліматом. Навіть обмежений ядерний конфлікт знищив би величезну кількість врожаїв, забруднив атмосферу і спричинив хаос на продуктових ринках. Сусідній Китай, який посідає перше місце в світі за кількістю населення, зіткнувся б із катастрофічним скороченням продовольства, що призвело б до величезних соціальних збурень [8]. Можливість протистояти ядерній загрозі доволі низько оцінює українська дослідниця О. Шевченко. На її думку, здатність Індії протидіяти наслідкам ядерних вибухів у 10-15 разів нижча, ніж у промислово розвинених країн. На такому ж, а можливо й нижчому рівні перспективи протистояти ядерній загрозі Пакистану через нижчий економічний і демографічний потенціал країни [7].

Очевидно, що повномасштабна війна між Делі та Ісламабадом із використанням ядерної зброї лише ускладнила б ситуацію в субрегіоні й послабила позиції обох сторін. На межі виживання опинився б Пакистан як цілісна держава. Він і без того обтяжений політичною та економічною нестабільністю, внутрішніми етнічними конфліктами, суперечностями між багатотою проамериканською елітою та бідними прошарками населення, які стоять на антизахідних позиціях. Це створює вибухонебезпечну ситуацію всередині країни, прорахувати всі наслідки якої неможливо.

Висновки. Південна Азія – це субрегіон, який періодично може ставати одним із найнебезпечніших у світі. Причиною цього є складні відносини Індії та Пакистану й наявність у них ядерного потенціалу, який з кожним роком зростає. Відмовлятися від політичного курсу ядерної політики держави не поспішають, вважаючи ядерну зброю важливою складовою забезпечення національної безпеки та гарантією субрегіонального лідерства. Подальше дослідження ядерної політики Індії та Пакистану є важливим із огляду на те, що ядерна зброя серйозно впливає на регіональну систему безпеки і допомагає спрогнозувати можливі сценарії розвитку міжнародної кризи, спровокованої поведінкою двох держав.

Список використаної літератури

1. Дузь С. Индийская «Агни-4» и угроза локальной ядерной войны в Южной Азии / С. Дузь // Вечерний Волгодонск. – 23. 01. 2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vvolgodonsk.ru/news.php?go=look&id0=2257&t=26>.

2. Нарбаев Б. Ядерный аспект в пакистано-индийских отношениях / Б. Нарбаев // Казахстан-Спектр. – 2005. – № 4. – С. 1-11. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://kisi.kz/img/docs/1292.pdf>.
3. Скосырев В. Индия превращается в крупную военную державу / В. Скосырев // Независимая газета. – 10. 04. 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ng.ru/world/2013-04-10/8_india.html.
4. Топычканов П. Бомба против бомбы / П. Топычканов // Независимое военное обозрение. – 15. 03. 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://nvo.ng.ru/armament/2013-03-15/1_bomb.html.
5. Хохлов И. Ядерный арсенал Пакистана в свете распространения исламистского радикализма в Южной Азии: Аль-Каида, Талибан, Афганистан, Пуштунистан / И. Хохлов // ЦентрАзия. – 18.09.2011. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1316291760>.
6. Храмчихин А. Апокалипсис в Южной Азии / А. Храмчихин // Почта полевая. – 9. 12. 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pochta-polevaya.ru/militaryanalytics/geopolitics/southazia/26776.html>.
7. Шевченко О. Ядерні програми Індії та Пакистану: порівняльна характеристика / О. Шевченко // Віче. – 2008. – № 3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.viche.info/journal/844>.
8. Ghosh P. India-Pakistan Nuclear War Would Kill 2 Billion People, End Civilization: Report / P. Ghosh // International Business Times. – 10. 12. 2013. – [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://www.ibtimes.com/india-pakistan-nuclear-war-would-kill-2-billion-people-end-civilization-report-1503604>.
9. Khan S. Nuclear Weapons and Conflict Transformation: The Case of India-Pakistan / S. Khan. – London : Routledge, 2009. – xiv, 202 p.
10. Nuclear forces // SIPRI. – 2014. [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://www.sipri.org/research/armaments/nuclear-forces>.
11. Rashid A. Beware Pakistan's small nuclear weapons / A. Rashid // Pakistan Today. – 23. 10. 2013. – [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://www.pakistantoday.com.pk/2013/10/23/comment/beware-pakistans-small-nuclear-weapons>.
12. The Politics of Nuclear Weapons in South Asia / Ed. by B. Chakma. – Farnham : Ashgate Publishing, 2011. – 278 p.

NUCLEAR FACTOR IN SOUTH ASIA

Telenko O.

PhD in political science, associate professor of international relations and diplomacy department, Ivan Franko National University of Lviv.

Abstract. *The article deals with history and reasons of appearance of nuclear weapon in South Asia. Politics of India and Pakistan in the sphere of nuclear armament is researched. Peculiarities of the development of weapon of mass destruction in those countries are investigated and possible results of nuclear war in the region are analyzed.*

India and Pakistan move on the way of increasing nuclear potential. Both countries conducted underground nuclear tests in 1998. The reasons of the two countries to increase nuclear weapon are different. India has complicated relations with Pakistan and China, desire to strengthen the influence on Nepal, Bangladesh, Sri Lanka, wish to be not only regional, but also global leader. The reasons of Pakistan are to obtain parity with India in military sphere and to strengthen prestige among muslim countries. In January 2014 India had 90-110 nuclear war-

heads and Pakistan had 100-120. Important role in making decision concerning nuclear weapon play military man. Accumulation of nuclear weapon worry international community as there is no guarantee that worsening of relations between two countries will not grow into nuclear conflict.

Key words: India, Pakistan, South Asia, nuclear weapon, nuclear tests, nuclear potential, nuclear war.

Referances

1. Duz S. Indiiskaya «Agni-4» i ugroza lokalnoy yadernoy voyny v Yuzhnoy Azii / S. Duz // Vecherniy Volgodonsk. – 23. 01. 2014. [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://vvolgodonsk.ru/news.php?go=look&id=2257&t=26>.
2. Narbaev B. Yadernyi aspect v pakistano-indiiskikh otnosheniakh / B. Narbaev // Kazakhstan-Spectr – 2005. – № 4. – P. 1-11. [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://kisi.kz/img/docs/1292.pdf>.
3. Skosyrev V. India prevraschaetsia v krupnuiu voennuiu derzhavu / V. Skosyrev // Nezavisimaia gazeta. – 10. 04. 2013. [Electronic resource]. – Eccess mode: http://www.ng.ru/world/2013-04-10/8_india.html.
4. Topychkanov P. Bomba protiv bomby / P. Topychkanov // Nezavisimoe voennoe obozrenie. – 15. 03. 2013. [Electronic resource]. – Eccess mode: http://nvo.ng.ru/armament/2013-03-15/1_bomb.html.
5. Khohlov I. Yadernyi arsenal Pakistana v svete rasprostraneniia islamistskogo radikalizma v Yuzhnoy Azii: Al-Kaida, Taliban, Afganistan, Pushtunistan / I. Khohlov // Tsentrasia – 18. 09. 2011. [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1316291760>.
6. Khranchikhin A. Apokalipsis v Yuzhnoy Azii / A. Khranchikhin // Pochta polevaia. – 9. 12. 2013. [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://www.pochta-polevaya.ru/militaryanalytics/geopolitics/southasia/26776.html>.
7. Shevchenko O. Yaderni prohramy Indii i Pakistana: porivnialna kharakterystyka / O. Shevchenko // Viche. – 2008. – № 3. [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://www.viche.info/journal/844>.
8. Ghosh P. India-Pakistan Nuclear War Would Kill 2 Billion People, End Civilization: Report / P. Ghosh // International Business Times. – 10.12.2013. [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://www.ibtimes.com/india-pakistan-nuclear-war-would-kill-2-billion-people-end-civilization-report-1503604>.
9. Khan S. Nuclear Weapons and Conflict Transformation: The Case of India-Pakistan / S. Khan. – London : Routledge, 2009. – XIV, 202 p.
10. Nuclear forces // SIPRI. – 2014. [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://www.sipri.org/research/armaments/nuclear-forces>
11. Rashid A. Beware Pakistan's small nuclear weapons / A. Rashid // Pakistan Today. – 23. 10. 2013. – [Electronic resource]. – Eccess mode: <http://www.pakistantoday.com.pk/2013/10/23/comment/beware-pakistans-small-nuclear-weapons>.
12. The Politics of Nuclear Weapons in South Asia / Ed. by B. Chakma. – Farnham : Ashgate Publishing, 2011. – 278 p.

ЯДЕРНОЕ ОРУЖИЕ КАК ФАКТОР МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ В ЮЖНОЙ АЗИИ

Теленко О. М.

Кандидат политических наук, доцент кафедры международных отношений и дипломатической службы, Львовский национальный университет имени Ивана Франко.

Аннотация. *Характеризуются история и причины появления ядерного оружия в Южной Азии. Исследуются политика Индии и Пакистана в сфере ядерных вооружений, особенности разработки оружия массового уничтожения в этих странах, анализируются возможные последствия ядерной войны в регионе.*

Индия и Пакистан движутся по пути наращивания ядерного потенциала. Оба государства провели подземные ядерные испытания в 1998 г. Причины наращивания ядерного вооружения у каждого государства свои. Для Индии это сложные отношения с Пакистаном и Китаем, желание усилить влияние на Непал, Бангладеш, Шри-Ланку, стать не только региональным, но и глобальным лидером. Пакистан стремится добиться паритета с Индией в военной сфере и усиления авторитета среди мусульманских государств.

В январе 2014 г. Индия имела приблизительно 90-110 ядерных боеголовок, Пакистан – 100-120. Важная роль в принятии решений в отношении ядерного оружия принадлежит военным. Международное сообщество с тревогой следит за наращиванием ядерного вооружения. Ведь полной гарантии, что обострение отношений между двумя странами не перерастет в ядерный конфликт, не может дать никто.

Ключевые слова: *Индия, Пакистан, Южная Азия, ядерное оружие, ядерные испытания, ядерный потенциал, ядерная война.*